

Verslag Bestuurlijk Diner

Woningbouw binnen de grenzen van de planeet

Wat?	Bestuurlijk diner <i>Woningbouw binnen de grenzen van de planeet</i>
Wanneer?	Donderdagavond 20 april
Waar?	Circl (Amsterdam)
Wie?	Bestuurders & directieleden uit de bouwsector (voor de volledige lijst, zie Bijlage I)
Organisatie?	Copper8 & DGBC

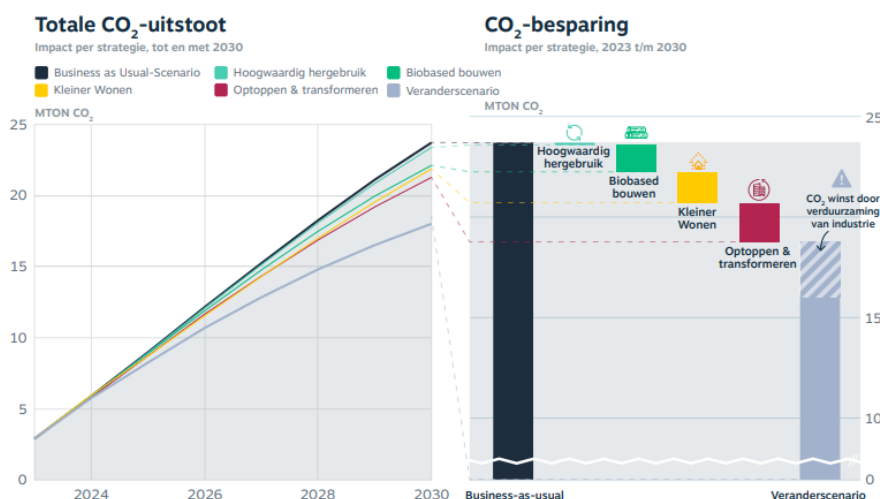
Aanleiding

De afgelopen maanden hebben Copper8, Metabolic, NIBE en Alba Concepts een verkenning uitgevoerd naar de totale materiaalvraag, CO₂-uitstoot en milieu-impact van de Nederlandse woningbouwopgave tot en met 2030. Doel van deze verkenning is om te komen tot een reëel handelingsperspectief om de Nederlandse woningbouwopgave te realiseren binnen de randvoorwaarden vanuit duurzaamheidsambities (klimaat & circulaire economie).

Resultaat: Publicatie *Woningbouw binnen planetaire grenzen*

De bouwsector is een sector met veel impact, waar de spanningen tussen grote maatschappelijke opgaven voelbaar zijn. Met de huidige manier van bouwen is de maximale CO₂-uitstoot van de bouwsector (het carbon budget) al in 2027 'op'. Ook worden met de huidige manier van bouwen de circulaire ambities van de sector niet gehaald. De verkenning identificeert zes strategieën om het materiaalverbruik, de CO₂-uitstoot en de milieu-impact van de bouw te verlagen. Gezamenlijk kunnen die strategieën leiden tot een CO₂-reductie van 33% tot en met 2030.

⇒ De verkenning is te downloaden [via deze link](#).

Figuur 1 | CO₂-uitstoot van de woningbouw tot en met 2030, inclusief verbeterpotentie

Opbouw verslag

Het verslag is een samenvatting van de belangrijkste inzichten, verdeeld over drie rondes:

1. Wat willen we als bouwsector met deze inzichten?
2. Wat zien wij als belangrijkste barrières en gewenste oplossingsrichtingen?
3. Wat hebben wij van elkaar nodig om zelf te veranderen?

Vanuit de Chatham House Rules is de uitnodiging wél om inzichten te delen, maar zijn inzichten niet herleidbaar naar individuele deelnemers of organisaties.

Ronde 1 | Wat willen we als bouwsector met deze inzichten?

De belangrijkste inzichten uit deze ronde, van de verschillende tafels:

- We zouden moeten spreken over **de opgave** waar we voor staan, in plaats van over de ambities die we hebben. Daarmee wordt inzet op duurzaamheid minder vrijblijvend.
- Het **denken in budgetten** geeft een effectieve invulling aan wat nodig is, zowel op CO₂ als op stikstof. Daarmee wordt duidelijk wat wel kan en wat niet kan. Doorvertaling van deze budgetten naar projecten helpt keuzes te maken in het ontwikkel- en ontwerpproces. Om effectieve te sturen, moeten CO₂-budgetten onderdeel van wet- en regelgeving worden.
- Inzet is nodig om **op alle circulaire strategieën** om de impact terug te dringen. Een te sterke focus op één van de strategieën (voorbeeld: biobased bouwen) heeft onvoldoende effect. Wel kan ieder van de strategieën een eigen tempo hebben in haar toepassing.
- Veel **eenvoudige maatregelen** ('laaghangend fruit') zijn al genomen. Het in de praktijk significant verlagen van de CO₂-uitstoot en milieu-impact vraagt om duidelijke keuzes, die tot weerstand vanuit bepaalde delen van de bouwsector zullen leiden.
- Hoe **eerder maatregelen worden genomen**, hoe lager de kans op schoksgewijze interventies in de toekomst. Het operationeel maken van een 'CO₂-budget' voor de sector helpt hierbij.
- De **toeleverende industrie** is verantwoordelijk voor een groot deel van CO₂-uitstoot. Niet alle impact is te voorkomen met andere ontwerpkeuzes. Om 'vingerwijzen' te voorkomen, is het belangrijk om ook de bouwmaterialenindustrie intensief te betrekken.
- De **risico's van het niet nemen van duurzaamheidsmaatregelen** zijn groot, maar worden nu nauwelijks besproken. Door deze in het ontwikkelproces goed mee te nemen in overleg met partners, kan dit een versneller zijn voor (duurzame) innovatie.
- Laten we **stoppen met slopen**: we hebben voldoende (woon)gebouwen. Wanneer we aanvullend de bewoner centraal stellen en daar bestaande gebouwen slimmer bij inzetten, maken we beslissingen die daadwerkelijk impact hebben op zowel milieu- als sociaal vlak.

Ronde 2 | Wat zien wij als belangrijkste barrières en gewenste oplossingsrichtingen?

De belangrijkste barrières en gewenste oplossingsrichtingen:

- Het **bewustzijn in de sector is laag**. Er is een groot kennistekort op het gebied van duurzaam bouwen, zowel rondom de noodzaak (voorbeeld: urgentie klimaatverandering) als rondom bepaalde technieken (voorbeeld: houtbouw)
 - Alle experts hebben de **verantwoordelijkheid** binnen hun eigen organisatie het kennisniveau te verhogen. Voor uitwisseling tussen partijen spelen brancheorganisaties een belangrijke rol.
- Opdrachtgevers hanteren **verschillende uitgangspunten**, die vaak niet onderling afgestemd of zelfs tegenstrijdig zijn. Dit is lastig voor partijen die landelijk actief zijn.
 - Er is **meer consistentie** nodig in ambities tussen de Rijksoverheid en verschillende gemeenten. Een positieve uitzondering is het Convenant Duurzame Woningbouw, in samenwerking tussen Amsterdam en Utrecht.
- Het **lage ambitieniveau** bij de start van projecten zorgt – door de lange doorlooptijd – voor het moeten verhogen van ambitieniveaus tijdens projecten. Dit zorgt voor meerkosten gedurende het proces. Ook is niet duidelijk wanneer een project **wél voldoende 'goed'** is.
 - Het **benodigde ambitieniveau** moet in lijn zijn met (inter)nationale afspraken, zoals het Klimaatakkoord van Parijs. Paris Proof budgetten (DGBC) concretiseren deze op projectniveau.
- Het beter benutten van de bestaande voorraad – in combinatie met goede doorstroming – is **financieel niet aantrekkelijk** voor zowel de bewoner (nieuwe t.o.v. oude woonlasten) als de bouwer (verbouw i.p.v. nieuwbouw). Daardoor zijn er weinig partijen die zich hierop richten.
 - Het stimuleren van doorverhuizers (o.a. subsidie, coaching) wordt gezien als een mogelijke oplossing. Hier zijn vanuit gemeenten eerste ervaringen mee.

- Opdrachtgevers stellen op het gebied van duurzaamheid **onvoldoende uitdagende vragen**. Ook kunnen uitvoerende partijen niet **tegelijkertijd** sociaal bouwen, duurzaam bouwen én de maximale grondprijs betalen.
 - Ontwikkelaars en bouwers sterker actiever uitdagen op een lage milieu-impact en CO₂-uitstoot om innovatie aan te jagen, met een lagere weging voor de grondopbrengst in tenders.
- Veel van de strategieën zijn **financieel haalbaar**. Er zijn andere barrières waardoor dit niet van de grond komt, waaronder een gebrek aan kennis in de bouwketen, onbekendheid vanuit verzekeraars en langjarige besluitvormingstrajecten waardoor het lastig is om op basis van voortschrijdend inzicht andere keuzes te maken.
 - Het op orde brengen van randvoorwaarden (o.a. kennis en procedures) is belangrijker dan het beschikbaar stellen van meer financiële middelen.
- Een niet-duurzaam project blijft – ondanks financiële haalbaarheid van een duurzamer alternatief – vaak **financieel aantrekkelijker** dan een duurzaam project. Vanuit de sterke sturing op kosten is er momenteel dan ook geen *level playing field*.
 - Het internaliseren van externe kosten zoals milieu-impact – aanvullend op CO₂-beprijzing – helpt om duurzame alternatieven aantrekkelijker te maken.

Ronde 3 | Wat hebben wij van elkaar nodig om zelf te veranderen?

De belangrijkste behoeften die in deze ronde zijn geïdentificeerd:

- Een **gemeenschappelijke taal voor circulair bouwen**, waarmee breder dan uitsluitend via (technische) normen wordt aangegeven wat er nodig is. Denk aan een hoge mate van aanpasbaarheid, die niet eenvoudig in een rekenmethodiek te vatten is.
- Een **verbreding van euro's naar waarde-denken**, waarbij ook lange-termijnwaarden (tot einde levensduur, mogelijk met volgende levenscycli) en maatschappelijke waarden (o.a. lagere milieu-impact) worden meegenomen bij investeringsbeslissingen en tijdens het ontwikkel- en ontwerpproces.
- Een **lange-termijn perspectief** vanuit de Rijksoverheid, zodat partijen in de bouwketen weten welke kant zij op moeten ontwikkelen. Daarvoor is verbinding nodig met marktpartijen, bijvoorbeeld via Convenanten, zodat er een gezamenlijk verhaal kan ontstaan. Wel moeten we voorkomen dat duurzaam bouwen politiek wordt, omdat daarmee onvoorspelbaarheid ontstaat en lange-termijn continuïteit lastig wordt.
- Een **aanscherping van wetgeving** op duurzaam bouwen, inclusief een veranderpad naar scherpere wetgeving. Daarmee ontstaat duidelijkheid en ontwikkelperspectief, waar veel marktpartijen behoefte aan hebben.
- Een **goed geordende (milieu)database** met voldoende, transparante en up-to-date informatie, om de juiste beslissingen te kunnen maken in het ontwerp- en bouwproces.
- Een veel sterker **ketenperspectief** bij het bepalen van benodigde veranderingen: het grootste deel van de impact zit in de toeleveringsketen. Een deel van de impact is weg te nemen door andere ontwerpkeuzes te maken, maar een deel van de verbetering zal moeten komen van de bouwmaterialenindustrie.
- Het **breed delen van kennis en ervaring**: binnen de bouwsector zijn partijen vaak niet transparant. Zij zien elkaar vooral als concurrenten en lijken niet van elkaar te willen leren. Een 'right-to-copy' kan helpen verduurzaming te versnellen.

Bijlage: deelnemerslijst

Deze avond is een brede groep betrokkenen uit de bouwsector aanwezig geweest. De deelnemers zijn weergegeven in onderstaande lijst.

Organisatie	Naam	Functie
Deelnemers		
Ministerie BZK	Isabel van der Geer	Afdelingshoofd Woningbouwbeleid
Ministerie BZK	Jelle Bluemink	Afdelingshoofd Bouwwetgeving
Provincie Zuid-Holland	Anne Koning	Gedeputeerde Wonen & Ruimtelijke Ordening
Gemeente Amersfoort	Astrid Janssen	Wethouder Wonen
Gemeente Amsterdam	Dries Drogendijk	Manager Gebiedsontwikkeling Oost
Gemeente Rotterdam	Jos Melchers	Directeur Gebiedsontwikkeling
AM	Peter Heuvelink	Directeur AM Noordwest
BPD	Joost Mulder	Regiodirecteur Noord-Oost & Midden
Synchroon	Henri van Dam	Directielid
ERA Contour	Jeroen Heijdra	Directeur
Heijmans	Harwil de Jonge	Directeur Vastgoed
Ooijevaar	Laurence Heesterbeek	Operationeel directeur
Finch Buildings	Jurrian Knijtzijzer	Directeur & oprichter
Ymere	Marika Bonhof	Bestuurder
Volksbelang	Paul Terwisscha	Directeur-bestuurder
Rabo SmartBuild	Remco Boer	Directeur
ABN Amro	Maarten de Ruijter	Directeur <i>commercial real estate</i>
Triodos Bank	Jeroen Pels	Directeur <i>private banking & hypotheek</i>
Altera Vastgoed	Jaap van der Bijl	CEO
Amvest	Wim Wensing	Directeur Investment Management
Transitieteam Circulaire Bouweconomie	Vincent Gruis	Voorzitter
Programma Schoon Emissieloos Bouwen	Mario de Rooij	Programmamanager
Raad voor Leefomgeving en Infrastructuur	Jeanet van Antwerpen	Raadslid
Begeleiders		
Copper8	Sybren Bosch	Mede-ondernemer
Copper8	Cécile van Oppen	Mede-oprichter
Copper8	Lucie Jansen	Adviseur
Metabolic	Eva Gladek	Directeur
Metabolic	Nico Schouten	Team lead gebouwde omgeving
NIBE	Mantijn van Leeuwen	Directeur
NIBE	Laureen van Munster	Adviseur
Alba Concepts	Jim Teunizen	Mede-oprichter
DGBC	Laetitia Nossek	Programmamanager circulariteit
ABN Amro	Leontien de Waal	Sectorbanker Bouw

Contact

Is er behoefte aan contact naar aanleiding van de avond? Neem dan contact op met Sybren Bosch (sybren@copper8.com | 06 499 888 33) of Lucie Jansen (lucie@copper8.com | 06 197 57 427).